

**Araştırma / Original article****Okulda disiplin cezası alma, ailede şiddete uğrama****Sezer AYAN<sup>1</sup>****ÖZET**

**Amaç:** Çalışmada, öğrencilerin aile içi şiddete maruz kalma ve bunun okulda disiplin cezası alma ile ilişkisini belirlemek amaçlanmıştır. **Yöntem:** Örnekleme 408 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin 204'ü okulda disiplin cezası aldığı belirlenen öğrenciler, 204'ü disiplin cezası olmayan öğrencilerdir. Araştırmada öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, aile yapıları ve aile içi ilişkilerinin niteliğini ölçmeye yönelik 65 sorudan oluşan bir anket formu kullanılmıştır. **Sonuçlar:** Disiplin cezası alan öğrencilerin %25.5'i kız, %74.5'i erkek; disiplin cezası olmayan öğrencilerin %38.2'si kız, %61.8'i erkektir. Analiz sonuçlarına göre, anne-babanın sık kavga etmesietmemeye göre %90, annenin baba tarafından sözlü şiddete maruz kalması kalmamasına göre %72, annenin baba tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması kalmamasına göre öğrencinin okulda disiplin cezası alma olasılığını %70 artırmaktadır. Annenin çocuğa olumlu davranması olumsuz davranmasına göre öğrencinin okulda disiplin cezası alma olasılığını %38, babanın çocuğa olumlu davranması olumsuz davranmasına göre %74 oranında azaltmaktadır. Öğrencinin annesi tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması kalmamasına göre okulda disiplin cezası alma olasılığını %47; baba tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması kalmamasına göre %99 oranında artırmaktadır. **Tartışma:** Sonuçlar disiplin cezası olan öğrencilerin, olmayanlara göre daha fazla aile içi şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Disiplin cezası olmayanlar arasında da şiddete tanık olan ya da uğrayan öğrencilerin olması, okulda disiplin cezası almada ailede şiddete maruz kalmanın tek başına belirleyici bir etken olmadığını göstermektedir. (Anadolu Psikiyatri Derg 2011; 12:137-142)

**Anahtar sözcükler:** Aile, okul, disiplin, aile içi şiddet

## Receiving disciplinary punishment at school, being exposed to family violence

**ABSTRACT:**

**Objective:** In this study, it has been aimed at determining the relation between the students' exposing to family violence and their receiving disciplinary punishment at school. **Methods:** The sampling was formed by 408 students. Two hundred and four of these students were the ones who received disciplinary punishment at school and the other 204 students were the ones who did not receive any disciplinary punishment. In the research, a questionnaire form containing 65 questions were used in order to measure the socio-economical characteristics, family structures and family relations. **Results:** 25.5% of the students receiving disciplinary punishment were girls and 74.5% of them were boys; 38.2% of the students receiving no disciplinary punishment were girls and 61.8% of them were boys. According to the analysis results, the possibility of receiving disciplinary punishment at school increases in the ratio of 90% according to the parents' quarrelling frequently, 72% according to the mother's being exposed to verbal violence by the father and 70% according to the mother's being exposed to both verbal and physical violence by the father. The possibility of receiving disciplinary punishment at school decreases in the ratio of 38% when the mother behaves positively to the child rather than she behaves negatively and 74% when

<sup>1</sup> Yrd.Doç.Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Sivas

**Yazışma adresi:**

Yrd.Doç.Dr., Sezer AYAN, Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Sivas

E-mail: sezerayan@cumhuriyet.edu.tr

Geliş tarihi: 03.06.2010, Kabul tarihi: 01.10.2010

*the father behaves positively to the child rather than he behaves negatively. The possibility of receiving disciplinary punishment at school increases in the ratio of 47% when the student is exposed to both verbal and physical violence by his/her mother rather than he/she is not and in the ratio of 99% when the student is exposed to both verbal and physical violence rather than he/she is not* **Discussion:** *The results show that the students who have received disciplinary punishment expose to more family violence than the ones who haven't received any disciplinary punishment. However, the fact that there are also some students witnessing or exposing to violence among the ones who have not received any disciplinary punishment indicate that exposing to family violence is not the single factor in receiving disciplinary punishment at school. (Anatolian Journal of Psychiatry 137-142)*

**Key words:** family, discipline, family violence

## GİRİŞ

Çocuğu sosyalleştirerek topluma katılıma hazır hale getiren kurumlar aile ve okuldur.<sup>1</sup> Aile, kişilik gelişimi ve yapılanmasının ilk temellerinin atıldığı ortam olarak önem taşımakta, bireyleri diğer toplumsal kurumlara hazırlayan toplumsal bir kurum olma özelliğini taşımaktadır. Okul da tıpkı aile gibi bir sosyalleştirme aracıdır. Bir yandan dünyadaki yeni bilgi ve becerilerin, diğer yandan toplumun kendine özgü gereksinimleri ile kültür ve değerlerinin öğretilmesini sağlayarak insanı biyolojik, zihinsel, duygusal açıdan geliştirmeyi ve disipline etmeyi hedefler. Okulda etkili öğrenme çerçevesi oluşturma ve sürdürmede yararlanılan bir araç olan disiplin, bir yandan çocuğa sahip olduğu sorumluluklarıyla yaşantısındaki hareketlerin doğal sosyal sonuçlarını kabul etmesini öğretmeyi, diğer yandan başkaları tarafından işbirliğine kapalı, saldırgan veya diğer engelleyici tepkilere maruz bırakılmış insanları korumayı hedefler.<sup>2</sup> İstenmeyen davranışı önlemek, bastırmak ve yeniden yönlendirmek<sup>3</sup> anlamında disiplin, olumsuz davranış karşısında gösterilecek müdahale yöntemlerini de içerir. Okulun eğitim aracılığıyla yüklendiği bu işlevleri başarıyla yerine getirebilmesi, büyük ölçüde bazı koşulların oluşmasına bağlıdır. Bu koşullar çevre ve okul ilişkisi olarak geniş bir bağlam oluşturur ve bu bağlamın ana birimlerinden birini de aile oluşturur.<sup>4</sup> Ailenin kendi içinde üyeleriyle geliştireceği ilişkilerin niteliği (olumlu veya olumsuz), çocuğun okula uyum ve akademik başarısı açısından önemlidir.<sup>5,6</sup>

Ailede dengenin bozulmasına yol açabilecek sorunların başında aile içi şiddet olayları gelmektedir. Aile içi şiddet, ailede bir veya daha fazla bireyin başka bir aile üyesi tarafından duygusal, fiziksel, cinsel ve/veya ekonomik istismara maruz kalması şeklinde tanımlanmaktadır.<sup>7,8</sup> Çalışmalar ailede şiddetin her türünün yoğun bir biçimde yaşandığını, ancak güçsüz ve çaresiz olan kadınlara ve çocuklara yöneltilen şiddetin daha da yoğun olduğunu göstermektedir.<sup>9-15</sup> Çalışmalarda çocuklarını şiddete başvuru-

arak terbiye etmeye çalışan anne-babalarda gözlenen ortak nitelikler genç yaşta anne-baba olma, çocuğu gerek duyduğu ilgi, sevgi ve şefkatten yoksun bırakma, çocuğu yadsıma (istememe), çocuğun yaşına uygun olmayan disiplin yöntemleri uygulama, mükemmeliyetçilik veya çocuğu denetimsiz bırakma, krizle başa çıkmada veya kendi duyguları ve çatışmalarını ele almada olgunlaşmamış olma, üvey olma, parçalanmış bir aileden gelme, alkol ve madde bağımlılığı, düşük sosyoekonomik sınıftan gelme, kısıtlı bir sosyal çevre içinde ve çevreyle uyumsuzluk içinde olma, evlilikle ilgili ciddi sorunlar, eşlerin birbirine karşı düşmanca duyguları, çocuklukta istismar ve ihmale maruz kalma ve çocuk sayısının fazla olması gibi nedenler olarak belirtilmektedir.<sup>16-27</sup> Diğer taraftan, çocuğun şiddete maruz kalmasında çocuğa ilişkin nitelikler çocuğun fiziksel veya zihinsel engelli olması, istenmeyen bir zamanda doğmuş olması, gayrimeşru olması, çocuğun yaşı ve cinsiyeti, davranış biçimi olarak sıralanmaktadır.<sup>28-32</sup> Bu özellikler anne-babanın annelik-babalık rolünü ne kadar benimsediği, çocuğu nasıl gördüğü, algıladığı ve bunlara bağlı olarak çocuğa nasıl davrandığı ile yakından ilişkilidir.

Çocuğun şiddetten etkilenme biçimi yaş ve bilişsel gelişimine bağlıdır. Çeşitli çalışmalar<sup>22,23,28,29,33,34</sup> on beş-on yedi yaşları arasındaki ergenlerin aile içinde daha çok şiddete maruz kalmasının nedenlerini ergende ortaya çıkan bedensel, cinsel, duygusal ve sosyal gelişmelerin yarattığı farklılaşmaya bağlı nedenler ve ergenin ailesi, akranları, okulu ve çevresindeki diğer kişilerle ilgili beklentilerine bağlı nedenler olarak iki ana grupta toplamaktadır.<sup>35</sup> Öte yandan ergenin ailesine ilişkin çocukluk çağı deneyimleri, olumlu veya olumsuz birikimleri ergenlik çağını nasıl yaşayacağı, ergenlik çağı çalkantılarını hangi ölçüde başarıyla atlatacağıyla da yakından ilgili olmaktadır.<sup>36</sup> Çalışmalar, şiddetin özellikle yakın ilişkideki kişiler tarafından uygulanmasının ve bu saldırıların zaman içinde yineleme eğilimi göstermesinin bir yandan çocuklarda fiziksel, bilişsel, davranışsal, sosyal

ve duygusal açıdan sağlık sorunlarına yol açtığını, diğer yandan çocukları şiddet ortamının normatif olduğunu kabul etme yönünde dolaylı olarak koşullandırdığını göstermektedir.<sup>37</sup> Ailede güç kullanarak disipline edilen çocukların sinirli, umutsuz, ruhsal küntleşme nedeniyle ağır kişilik ve davranış bozuklukları geliştirmiş, huysuz, hırçın, tedirgin, aile ve arkadaşlarına karşı soğuk, suça yönelen davranışlar gösteren, başkaları ile rahat iletişim kuramayan, antisosyal ve saldırgan davranışlar gösteren, gelecekle ilgili beklenti düzeyleri düşük, benlik algıları zayıf, okulla bağlantısı kopuk ve akademik başarısı düşük, intihar eğilimi olan çocuklar olduğu belirlenmiştir.<sup>19,33,38-41</sup> Çalışmanın amacı, okulda disiplin cezası almış öğrencilerin, disiplin cezası olmayanlara göre daha çok aile içi şiddete maruz kalabileceği ve okula uyum konusunda daha çok sorunlar yaşayabileceği, okula yönelik olumlu tutumlarının da daha düşük olabileceği varsayımından hareketle geliştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda okulda disiplin cezası aldığı belirlenen öğrencilerin, disiplin cezası olmayan öğrencilere göre ailede şiddete uğrama düzeylerinin daha yüksek olması beklenmektedir.

## YÖNTEM

Araştırma kesitsel nitelikte olup evrenini Sivas merkez ilçede bulunan lise düzeyinde tüm devlet okulları oluşturmaktadır. Uygulamaya geçilmeden önce, okul idareleri ile görüşülerek her okulda disiplin cezası alan öğrenci sayıları belirlenmiştir. Bunun nedeni uyarma, kınama ve kısa süreli okuldan uzaklaştırmayı içeren disiplin cezalarının milli eğitim müdürlüklerine bildirilmesidir. Bu uygulamanın çalışma açısından bir dezavantajı, bazı okul idarecilerinin okullarında disiplin cezası alan öğrenci sayıları hakkında bilinçli olarak bilgilendirmeye gitmemeleri olmuştur. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde de konuya ilişkin resmi kayıtlar olmadığından bazı okullar araştırmaya alınamamıştır. Bu nedenle sekiz okul uygulama dışında tutulmuş ve evreni oluşturan okul sayısı on beş olmuştur. Evreni oluşturan on beş okulda disiplin cezası kaydı bulunan 204 öğrenci saptanmıştır. Araştırmaya disiplin cezası alan ve halen öğrenimini ceza aldığı okulda sürdüren öğrenciler alınmıştır. Veriler deney ve kontrol grubu olarak belirlenen iki öğrenci grubundan elde edilmiştir. Deney grubunu her okulda disiplin cezası aldığı belirlenen öğrenciler oluştururken, kontrol grubunu oluşturan öğrenciler disiplin cezası olan öğrencilerle aynı sınıfta bulunan fakat disiplin cezası olmayan (204) öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma-

da deney ve kontrol grubunun kullanılmasının nedeni disiplin cezası ve aile içi şiddet arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmak, varsa bu ilişkinin etki düzeyini ölçmektir. Uygulama, her okulun rehber öğretmenlerinin desteği ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada okul rehber öğretmenlerinden yardım alınmasının nedeni, öğretmenlerin öğrencileri yakından tanıması ve verilerin geçerliliği açısından öğrenciler arasında bir etiketlemeye gidilmesinin çalışmanın sonuçlarını olumsuz bir biçimde etkileyeceği endişesidir. Çalışma 01.10.2009-30.11.2009 tarihleri arasında Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin elde edilmesinde bir anket soru formu kullanılmıştır. Anket formu öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, aile yapıları ve aile içi ilişkilerinin niteliği, ailede şiddete maruz kalma, maruz kalınan şiddetin biçim ve sıklığı, okul içi ilişkilerinin niteliği, disiplin cezası alma ve okula yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik 65 sorudan oluşmaktadır. Elde edilen veriler logistik regresyon analizine tabi tutulmuştur. Verilerde bu analiz tekniğinin seçilmesinin nedeni, aile içi şiddet olaylarının öğrencilerin okulda disiplin cezası almalarındaki etki düzeylerini belirleyebilmektir. Analizler %95 güvenilirlik düzeyinde gerçekleştirilmiş olup analizler için SPSS 15.00 paket programı kullanılmıştır.

## BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %31.8'i kız, %68'i erkek; %18'i birinci, %18'i ikinci, %17.2'si üçüncü ve %45.6'sı da dördüncü sınıftadır. Kontrol (K) ve deney (D) grubu sıralamasına göre %49 ve %37.3'ü anne-baba ile sorunlarını konuşabilmekte, %51 ve %61.8'i konuşamamaktadır. %61.3 ve %49.5'i annelerinin, %67.2 ve %35.3'ü de babalarının kendilerine olumlu; %38.7 ve %50.5'i annelerinin, %31.9 ve %62.7'si de babalarının kendilerine olumsuz davrandığını belirtmiştir. %38.7 ve %84.3'ünün anne-babası sık sık tartışmaktadır. %35.3 ve %81.9'u kavga sırasında babalarının annelerine bağırıldığını; %10.3 ve %35.3'ü ise fiziksel şiddet uyguladığını bildirmiştir. Bir suç işlediğinde anneleri tarafından cezalandırıldığını belirten öğrencilerin (%64.7 ve %96.6) %27.5 ve %49'u tokatlanarak, %5.4 ve %13.7'si saçının veya kulağının çekilerek, %14.2 ve %18.6'sı terlikle ve %78.4 ve %55.9 sadece sözlü olarak cezalandırıldığını belirtmektedir. Öğrencilerin %38.2 ve %54.4 ile çoğunluğu haftada 1-2 kez, %26.5 ve %37.7'si de ne zaman suç işlerse o zaman anneleri tarafından cezalandırıldığını belirtmiştir.

Babaları tarafından cezalandırıldığını belirten öğrencilerin oranı %52.0 ve %81.4'dür. %14.2 ve %64.7'si tokatlanarak ve %52 ve %81.4'ü de sadece sözlü olarak babaları tarafından cezalandırıldığını belirtmiştir. Öğrencilerin %19.1 ve %28.9'u haftada 1-2 kez, %62.7 ve %65.2'si ise ne zaman suç işlerse o zaman babaları tarafından cezalandırıldığını bildirmiştir. Öğrencilerin %59.8'i kınama, %35.3'ü kısa süreli uzaklaştırma, %4.9'u uyarma cezası almıştır; %85.3'ü bir kez, %7.8'i iki kez, %5.9'u ise üç ve daha fazla kez disiplin cezası almıştır. %44.1'i okul içi kavgaya karıştığı, %16.7'si öğretmenle tartıştığı, %14.7'si sigara içtiği, %14.7'si okulda oynaması yasak oyunlar oynadığı, %14.7'si kız öğrencilere laf attığı, %11.8'i dersten kaçmayı alışkanlık haline getirdiği, %7.8'i evrakta tahribat yaptığı (yoklama kağıdıyla oynama), %4.9'u sınavda kopya çektiği ve %2.9'u da kılık kıyafet

yüzünden disiplin cezası almıştır.

### Lojistik regresyon analizi

Analizde bağımlı değişken okulda disiplin cezası alma veya almama durumudur (disiplin cezası almama=0, disiplin cezası alma=1 olarak kodlanmıştır). Bağımsız değişkenler ise, annenin ve babanın öğrenciye genel davranış tarzı, anne-babanın sık kavga etmesi, annenin baba tarafından sadece sözlü veya hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması, öğrencinin bir suç işlediğinde anne ve baba tarafından sadece sözlü veya hem sözlü, hem de fiziksel şiddet görmesi değişkenlerinden oluşmaktadır. Regresyon analizinde, bağımsız değişkenler arasından bağımlı değişkene en çok etki edenleri seçerek regresyon modelini oluşturan adım adım regresyon analizi tercih edilmiştir.<sup>42</sup>

**Tablo 1.** Aile içi şiddet ve okulda disiplin cezası alma lojistik regresyon analizi

|                                                                                               | B     | Stand. hata | Wald istatist. | p    | Odds oranı Exp(B) | 95%CI      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-------|-------------|----------------|------|-------------------|------------|
| Annenin çocuğa genel davranış tarzı(Ref: Olumlu)                                              | -0.47 | 0.20        | 5.68           | 0.01 | 0.62              | 0.41- 0.91 |
| Babanın çocuğa genel davranış tarzı (Ref: Olumsuz)                                            | -1.32 | 0.21        | 39.31          | 0.00 | 0.26              | 0.17-0.40  |
| Anne baba sık kavga etme durumu (Ref: Evet)                                                   | 2.24  | 0.25        | 80.46          | 0.00 | 0.10              | 5.76-15.35 |
| Annenin baba tarafından sadece sözlü şiddete maruz kalması (Ref: Hayır) Evet                  | -1.24 | 0.22        | 31.58          | 0.00 | 0.28              | 0.18-0.44  |
| Annenin baba tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması (Ref: Hayır) Evet    | -1.19 | 0.24        | 23.58          | 0.00 | 0.30              | 0.18-0.49  |
| Öğrencinin anne tarafından sadece sözlü şiddete maruz kalması (Ref: Hayır) Evet               | -0.37 | 0.21        | 2.93           | 0.09 | 0.69              | 0.45-1.05  |
| Öğrencinin anne tarafından hem fiziksel, hem de sözlü şiddete maruz kalması (Ref: Hayır) Evet | -0.62 | 0.20        | 8.81           | 0.00 | 0.53              | 0.35-0.86  |
| Öğrencinin baba tarafından sadece sözlü şiddete maruz kalması (Ref: Hayır) Evet               | 0.17  | 0.20        | 0.69           | 0.40 | 1.18              | 0.79-1.78  |
| Öğrencinin baba tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması (Ref: Hayır) Evet | -2.68 | 0.38        | 47.73          | 0.00 | 0.06              | 0.03-0.14  |

\* p<0.05

Lojistik regresyon analizine göre (Tablo 1), çocuğun okulda disiplin cezası almasında anlamlı düzeyde (p<0.05) etkisi olan değişkenlerin sırasıyla anne-babanın sık sık kavga etmesi; annenin baba tarafından sözlü; hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması; annenin çocuğa genel davranış tarzı; babanın çocuğa

genel davranış tarzı; bir suç işlediğinde öğrencinin anne tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması; öğrencinin baba tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması olduğu belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, anne-baba arasında sık sık tartışmaların yaşanmasıyaşanmamasına göre %90; annenin

baba tarafından sözlü şiddete maruz kalması kalmamasına göre %72; annenin baba tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması kalmamasına göre %70 oranında öğrencinin okulda disiplin cezası alma olasılığını artırmaktadır. Annenin çocuğa olumlu davranması olumsuz davranmasına göre %38, babanın çocuğa olumlu davranması olumsuz davranmasına göre %74 oranında öğrencinin okulda disiplin cezası alma olasılığını azaltmaktadır. Öğrencinin bir suç işlediğinde annesi tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması kalmamasına göre okulda disiplin cezası alma olasılığını %47; baba tarafından hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalması kalmamasına göre %99 artırmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, öğrencinin annesi ve babası tarafından sadece sözlü şiddete maruz kalması ile okulda disiplin cezası alması arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

## TARTIŞMA

Çalışmalar aile içinde şiddet kullanılarak disipline edilmeye çalışılan çocukların, bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla da örtüşen biçimde, genelde çevreleriyle sağlıklı ilişkiler geliştiremeyen, okulda uyum sorunları yaşayan ve bu nedenle başarı düzeyi düşük çocuklar olduğunu göstermektedir.

Araştırmada öğrencinin okulda disiplin cezası almasında etkili olduğu saptanan değişkenlerden ikisi anne-babanın sık sık kavga etmesi; annenin baba tarafından sözlü, aynı anda hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalmasıdır. Karşılaştırıldığında, deney grubu annelerin hem sözlü, hem de fiziksel şiddete kontrol grubu annelerinden daha fazla maruz kaldığı görülmektedir. Benzer çalışmalarda da, çocuğa yönelik şiddetin yaşandığı ailelerde karı-koca çatışması, tatminsiz evlilik gibi özellikler bulunmuş ve aile içinde genel olarak sözlü denilebilecek bir şiddetin yaşandığı görülmüştür.<sup>26,43</sup>

Etkili olduğu saptanan değişkenlerden diğer ikisi, annenin ve babanın çocuğa genel davranış tarzıdır. Veriler deney grubundan öğrencilerin kontrol grubundan öğrencilere göre anne-babaları tarafından daha yüksek oranda olumsuz davranışlara maruz kaldığını göstermektedir. Yapılan çalışmalar, erişkin ve çocuğa yönelik

şiddetin bir arada olduğu (çifte şiddet) ailelerde, çocukların genellikle fiziksel istismara maruz kaldığını, ailede şiddet gören ve çocuğa bakan erişkinin çocuk için gerekli olan stabil merkezi rolden çıkarak ürkek, mutsuz, depresif ve kendi sorunlarıyla meşgul bir anne-baba kimliğinde çocuğun sorunlarını dinleyemez duruma geldiği, bu yüzden, yanlarında bulunan erişkinlerden güvenli bir destek bulamayan her yaştan çocuğun gerileme ve dezorganize davranışlar içine girdiği belirtilmektedir.<sup>44</sup> Uyum güçlükleri götseren çocukların anne-babalarının belli bir sorunu olmayan çocukların anne-babalarına göre daha az demokratik davranan, daha az uyumlu ve daha az sosyal oldukları ve daha disiplinli davrandıkları belirtilmektedir.<sup>35</sup>

Okulda disiplin cezası almada etkili olduğu saptanan diğer değişkenler ise, öğrencinin anne ve babası tarafından cezalandırılması; öğrencinin anne ve baba tarafından aynı anda hem sözlü, hem de fiziksel şiddete maruz kalmasıdır. Veriler, deney grubunun kontrol grubuna göre hem anne, hem de babaları tarafından daha çok cezalandırıldıklarını göstermektedir. Çalışmalar, ailede karı-koca arasında şiddete dayalı bir iletişim biçiminin geliştirilmiş olmasının çocuk istismarını artırdığını, dayakla cezalandırmanın olumsuz ve itaatsiz çocukların yetişmesine neden olduğunu, evinde duygularını ifade edemeyip, dayakla baskılanan çocukların okulda saldırgan, öğretmen ve arkadaşlarını rahatsız eden bireyler olabileceğini göstermektedir.<sup>5,45,46</sup>

Öte yandan anne ve baba tarafından sadece sözlü şiddete uğramış olmanın, öğrencinin okulda disiplin cezası almasında etkili bir değişken olmadığı bulunmuştur. Bu durum, sözlü cezanın çocuk üzerinde aynı anda hem fiziksel, hem de sözlü olarak cezalandırma kadar olumsuz etkiler yaratmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışma, okulda disiplin cezası alan öğrencilerin almayanlara göre ailede daha çok şiddete uğradığını ve ailede (hem sözlü, hem de fiziksel) şiddete uğramanın okulda uyumsuz davranışlar gösterme ve disiplin cezası alma olasılığını artırdığını göstermektedir. Ancak disiplin cezası olmayanlar arasında da şiddete tanık olan veya maruz kalan öğrencilerin saptanması, okulda disiplin cezası almada ailede şiddete maruz kalmanın tek başına belirleyici bir değişken olmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

## KAYNAKLAR

1. Dönmezer İ. Ailede İletişim ve Etkileşim. İstanbul, Sistem Yayıncılık, 1999.
2. Yıldırım B, Aktepe E. Sınıf içi disiplin algılamaları ve disiplin sağlama araçları. 8. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (6-9 Temmuz 2004, Malatya), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2004, Malatya
3. Charles CM. *Building Classroom Discipline*. New York, Longman, 1998.
4. Doğan İ. Toplum ve Eğitim. Ankara, Pegem Yayıncılık, 2004.
5. Irwin K. The violence of adolescent life experiencing and managing everyday threats. *Youth Soc* 2004; 35:452-479.
6. Flannery DJ, Wester KL, Singer MI. Impact of exposure to violence in school on child and adolescent mental health and behavior. *Am J Community Psychol* 2004; 32:559-573.
7. Home Office, London: HMSO. Retrieved November 4, from <http://www.Crimereduction.gov.uk/dv03f.htm/1>, 2003.
8. Rittersberger HT. Aile içi şiddet: Bir sosyolojik yaklaşım. 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1989, 285:119-131.
9. Nicolson P, Wilson R. Is domestic violence a gender issue? Views from a British city. *J Community Appl Soc Psychol* 2004; 14:266-283.
10. Osofsky JD. Community out reach for child reexposed to violence. *Inf Mental Health J* 2004; 5:478-487.
11. Margolin G, Gordis E B. Children's exposure to violence in the family and community. *Curr Dir Psychol Sci* 2004; 13:152-155.
12. Straus MA. Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics (ct) scale. MA Straus, RJ Gelles (Eds.), *Physical in American Families, Risk Factors and Adaptation to Violence in 8145 Families* Transaction, New Brunswick (NJ), 1990, p.29-47.
13. CDC. Lifetime annual incidence partner violence and result in injuries. *MMWR*, 1998;47:1-97.
14. Walker EA. Sexual victimization and physical symptoms in woman. *Western J Med* 1994:160.
15. Mian M. World report on violence and health: What it means for children and pediatricians. *J Pediatr* 2004; 145:14-19.
16. Zun L, Rosen J. Psychosocial needs of young persons who are victims of interpersonal violence. *Pediatr Emerg Care* 2003; 19:15-19.
17. Marino AB. Inequality and adolescent violence: An exploration of community, family, and individual factors. *J Natl Med Assoc* 2004; 96:486-495.
18. Kurry H, Obergfell J, Woessner F.G. The extent of family violence in Europe. A Comprasion of National Surveys, *Violence Against Wom*, 2004; 10:749-769.
19. Polat O. Şiddet. Adli Tıp Ders Kitabı. İstanbul, Der Yayınları, 2001.
20. Günce G. Çocuğun cinsel istismarı. Çocuk İstismarı ve İhmali, Ankara, ILO, 1991, s.125-136.
21. Kars Ö. Çocuk İstismarı Nedenleri ve Sonuçları. Ankara, Bizim Büro Basım Evi, 1996.
22. Bilir Ş, Arı M, Dönmez NB, Güneysu S. 4-12 yaşları arasında 16.000 çocukta örselenme durumları ile ilgili bir inceleme, Çocuk İstismarı ve İhmali, Ankara, ILO, 1991, s.45-54.
23. Zeytinoğlu S, Kozcu Ş. Fiziksel çocuk istismarı konusunda bir araştırma. *Psikoloji Semineri* 1991; 6-7:76-84.
24. Sokullu AF. Kriminoloji ve viktimoloji bağlamında aile içi şiddete genel bir bakış: Suçla mücadele bağlamında Türkiye'de aile içi şiddet. Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırması ve Değerlendirmesi, İstanbul, Beta Basım, 2003, s.7-11.
25. Kaufman J, Zigler E. Do abused children become abusive parents? *Am J Orthopsychiatry* 1987; 57:186-192.
26. Tajima E. Risk factors for violence against children. *J Interpers Violence* 2002; 17:122-149.
27. Falbo G, Caminha F, Aguiar F, Albuquerque J, Chacon ML, Miranda S. Incidence of child and adolescent abuse among incarcerated females in the North east of Brazil. *J Trop Pediatrics* 2004; 50:292-296.
28. Gelles RJ. Violence in family: a review of resaarch in the seventies. *J Marriage Fam* 1980; 42:873-885.
29. Atauz S. Kitle iletişim araçlarında çocuk istismarı ve ihmali. Çocuk İstismarı ve İhmali, Ankara, ILO, 1991, s.233-244.
30. Kara B, Biçer Ü, Gökalp AS. Çocuk istismarı. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2004; 47:140-151.
31. Kutchinsky B. Çocuğun cinsel istismarı: Yaygınlık, müdahale ve önleme. Çocuk İstismarı ve İhmali, Ankara, ILO, 1991, s.201-214.
32. Oates K. Çocukların cinsel istismarının kalıcı etkileri. Çocuk İstismarı ve İhmali, Ankara, ILO, 1991, s.137-146.
33. Özgüven İE. Ailede İletişim ve Yaşam. Ankara, Pdrem Yayınları, 2001.
34. Bulut İ. Genç Anne ve Çocuk İstismarı. Ankara, Bizim Büro, 1996.
35. Kulaksızoğlu A. Ergenlik Psikolojisi. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1999.
36. Yörükoğlu A. Gençlik Çağı. Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1986.
37. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları. Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1995.
38. Aydın B. Gelişimin Doğası, Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara, Pegem Yayıncılık, 2004.
39. Lynch M. Çocuk istismarının ve ihmalinin önlenmesi. Çocuk İstismarı ve İhmali, Ankara, ILO, 1991, s.291-294.
40. Smith DC, Sandhu SD. Toward a positive perspective on violence prevention in schools building connections. *J Consel Dev* 2004;82:287-293.
41. Shaughnessy L, Doshi SR, Jones SE. Attempted suicide and associated health risk behaviors among native American high school students. *J School Health* 2004; 74-5:177-182.
42. Hair, JF, Anderson RE, Tatham RL, Black WC. *Multivariate Data Analysis*. New Jersey, Prentice Hall, 1998.
43. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet. Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1998.
44. Yavuzer H. Ana Baba ve Çocuk. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1992.
45. Dykstra CH, Alsop RJ. *Domestic Violence and Child Abuse (Monograph)*. Englewood, American Humane Association, 1996.